

Routekaart naar inclusiever onderwijs

Regionaal niveau - terugblik

Samen bouwen we aan inclusiever onderwijs. We zien in de praktijk al mooie voorbeelden waarin regulier en gespecialiseerd onderwijs samenwerken, maar we willen meer! Daarom werken we de route naar inclusiever onderwijs uit: wie zet welke stappen om het mogelijk te maken dat er steeds meer inclusief onderwijs wordt geboden. Om input hiervoor te verzamelen zijn diverse bijeenkomsten georganiseerd. Tot nu toe was er een bijeenkomst om het droombeeld neer te zetten en een bijeenkomst om de activiteiten op landelijk niveau in kaart te brengen. 18 mei 2022 - waar dit verslag over gaat - was er een bijeenkomst om de regionale activiteiten in kaart te brengen. Betrokkenen uit het onderwijs, de opvang en de zorg beantwoordden de vraag: wat moet er op regionaal niveau gebeuren om de dromen werkelijkheid te maken? Ook is gevraagd wie daarvoor aan de lat staat. In dit verslag delen we de terugkoppeling van de verschillende thematafels en delen we de praatplaten die ter plekke ontwikkeld zijn.

Tijdens de bijeenkomst is ook input gegeven die meer op landelijk of schoolniveau van toepassing is. Die input nemen we wel mee, maar lees je niet terug in dit verslag. Ook zijn er veel oplossingsrichtingen aan meerdere tafels besproken. Om het verslag compact te houden zijn de dubbelingen eruit gehaald.

Goed om te weten: er volgt in dit traject nog 1 bijeenkomst op 8 juni over de routekaart op schoolniveau. Voor de zomer worden de opbrengsten van alle bijeenkomsten samengevoegd zodat partijen hun achterban hierover kunnen raadplegen.

In gesprek aan 6 thematafels

Tijdens de bijeenkomst van 8 juni waren er 6 thematafels. De thema's:

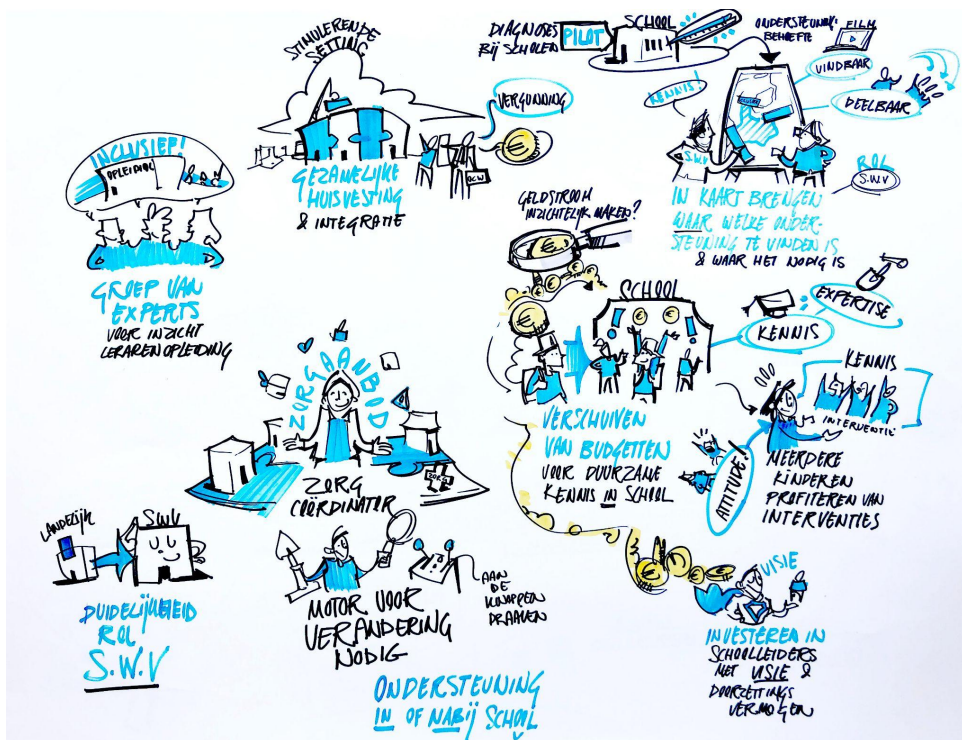
1. Laagdrempelige hulp in en nabij de school;
2. Organiseren van dekkend aanbod onderwijs en ondersteuning;
3. Regelruimte creëren in leerpad & ontwikkeling;
4. Bouwen aan toegankelijke en diverse huisvesting;
5. Toerusten van schoolpersoneel;
6. Normaliseren van inclusiever onderwijs.

Per thema geven we een terugkoppeling.

1. Laagdrempelige hulp in of nabij school

Aan deze thematafel is gesproken over wat er regionaal moet gebeuren om ervoor te zorgen dat (laagdrempelige) hulp en ondersteuning voor leerlingen in en nabij de school beschikbaar wordt. Bekijk en lees hier de opbrengsten.

Leerkracht/docent hoeft niet alles zelf te doen

Bij het bieden van hulp en ondersteuning aan leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte staat de leerkracht/docent niet alleen. Daar staan de school, het gespecialiseerd onderwijs, de zorg en anderen rond het kind gezamenlijk voor. Goede samenwerking is daarvoor cruciaal.

Uitwisseling expertise en personeel met gespecialiseerd onderwijs

Die uitwisseling moet gestimuleerd worden, o.a. door schoolleiders en samenwerkingsverbanden. Door meer te delen kan er ook meer vanuit mogelijkheden gewerkt worden. Inzicht in waar welke expertise zit is daarbij belangrijk. Gezamenlijke huisvesting helpt bij het uitwisselen van expertise.

Expertise duurzaam in de school brengen

Overdracht van expertise moet niet alleen gericht zijn op individuele leerlingen en hun directe leraren. Probeer de expertise ook daadwerkelijk in de school te brengen, bijvoorbeeld door meerdere leraren daarin te trainen. Zo hebben meer kinderen baat bij de interventies, profiteren meer leraren van de expertise en is de expertise duurzaam in de

school. Misschien betekent dat ook iets voor de manier waarop samenwerkingsverbanden hun geld verdelen, dat moet onderzocht worden. Dat meerdere kinderen moeten kunnen profiteren van de hulp en ondersteuning die een individuele leerling krijgt, vraagt soms ook om een attitudeverandering in de regio en in de school.

Inzicht in het ondersteuningsaanbod

Dat is een eerste vereiste om de samenwerking goed vorm te kunnen geven. Het samenwerkingsverband kan bijdragen door te zorgen voor overzicht van waar welke ondersteuning nodig is en waar wat beschikbaar is. De zorgcoördinator kan de rol pakken om overzicht te houden op het beschikbare zorgaanbod zowel binnen als buiten de school.

Zorgen voor één loket

Eén loket voor hulp en ondersteuning van leerlingen zal bijdragen aan laagdrempelige hulp en ondersteuning. Dan hoeven ouders niet steeds opnieuw hun verhaal te vertellen. Maar daar staan nu nog veel dingen in de weg, o.a. schotten in regelgeving en financiering, gebrek aan kennis van de mogelijkheden voor één loket. Er zijn wel al praktijkvoorbeelden waar dat wél lukt. Onderzoek waarom het daar lukt.

Jeugdwerk en andere specialismen in de school: schaalgrootte speelt een rol

Voor sommige regio's kan dit bijdragen aan laagdrempelig hulp en ondersteuning. Maar regio's verschillen van elkaar. De schaalgrootte speelt een rol in wat er wel en niet geregeld kan worden. En of het haalbaar is of er meer ondersteuning en therapie op een school geboden kan worden. Bespreek ook of het haalbaar is voor de therapeuten zelf. Denk bij het delen van kennis over leerlingen ook aan de privacy.

Regionaal ondersteuningsplan

Niet elk samenwerkingsverband heeft nu voldoende handvatten en middelen om ondersteuning op regionaal niveau goed te organiseren. Daarin moet je investeren. Verder is het van belang de samenwerking tussen expertisecentra op regionaal niveau goed te organiseren. Leg dit alles vast in een regionaal ondersteuningsplan.

Samenwerking komt er niet vanzelf

De veranderingen en de samenwerking in de regio komen er niet vanzelf. Voor dit soort samenwerking helpt het om een visie en een gezamenlijk verhaal te hebben van waar er naartoe gewerkt gaat worden op de lange termijn. En om een gezamenlijke werkagenda te hebben, niet alleen voor onderwijs, maar voor onderwijs, jeugd en zorg. Breng daarvoor niet alleen de beleidsmensen van gemeenten en samenwerkingsverbanden bij elkaar, maar laat ook mensen uit de praktijk meepraten over die agenda. Deel de kennis, en kom samen tot oplossingen.

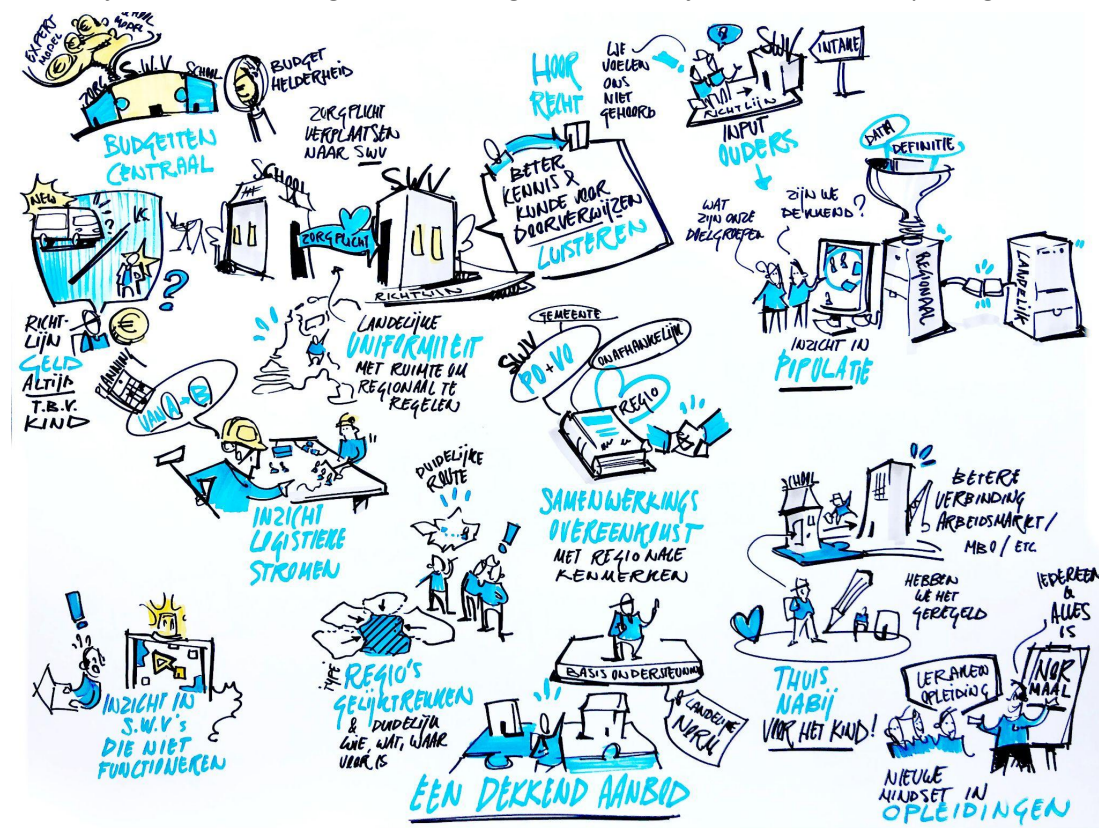
Het is ook belangrijk dat er iemand de motor is voor de samenwerking en de veranderingen,

bij voorkeur iemand met doorzettingsmacht. De samenwerkingsverbanden kunnen daar een belangrijke rol in spelen, maar dan is het wel nodig om hun rol en taken duidelijker te maken.

2. Dekkend aanbod onderwijs en ondersteuning

Aan deze thematafel is gesproken over wat er moet gebeuren om een dekkend aanbod van onderwijs en ondersteuning efficiënt te organiseren. Bekijk en lees hier de opbrengsten.

Landelijke richtlijnen/uniformiteit

Het is belangrijk om te zoeken naar meer (landelijke) sturing en kaders, waar tegelijk ook voldoende ruimte is voor regionale invulling, voorbeelden hiervan zijn:

- Taken, verantwoordelijkheden en mandaat van een samenwerkingsverband. Ideeën daarbij:
 - Stop de zorgplicht op schoolniveau en leg dat op samenwerkingsverband-niveau neer;
 - Samenwerkingsverband moet PO en VO bevatten, beter integreren;
 - Samenwerkingsverband onafhankelijker maken dan de optelsom van bestuurders van de scholen.
- Creëer één manier van melden voor ouders wanneer er geen 'dekkend' onderwijs is

voor hun kind. Altijd via het samenwerkingsverband, in tweede instantie via een onderwijs consulent. Intake criterium bij een onderwijsconsulent moet zijn “is een samenwerkingsverband betrokken?”.

- Landelijke norm die duidelijk maakt dat de keuzes die gemaakt worden in de besteding van de basisondersteuning en extra ondersteuning niet nadelig mogen uitpakken voor het kind.
- Landelijke ‘lege’ wegwijzer maken, die regionaal gevuld kan worden (wie, wat, waar doet), zodat inzicht is voor ouders en hulpverleners wat er mogelijk is en waar je moet zijn voor welk type ondersteuning..

Inzicht op basis van data

Het is nodig om inzicht te krijgen in welke samenwerkingsverbanden niet goed functioneren op inclusie. Waar zitten de grote (ongewenste) verschillen. Met input van kinderen en ouders kan ook bekeken worden of het aanbod in de regio dekkend is, daar is input van kinderen en ouders van nodig

Ook is er behoefte aan het verkrijgen van inzicht in demografie in de regio, in de regio weten welke doelgroep de komende jaren waar zit en behoefte aan heeft/gaat krijgen. Een regionale databank zou goed kunnen werken. Discussie aan de gesprekstafel was of de parameters daarvan landelijk moeten worden vastgesteld zodat bestanden makkelijk te combineren zijn. Of dat dat juist regionaal moet gebeuren zodat specifieke kenmerken die in de regio belangrijk zijn, er ook uitkomen/op te filteren is.

Regiogrenzen gelijk trekken

Samenwerking met zorgpartners is nu soms lastig door de verschillende regiogrenzen die er zijn. Regio's (geografische grenzen) moeten op alle niveaus gelijk getrokken worden (samenwerkingsverband, zorg, GGZ etc). Dezelfde partners in dezelfde regio.

Regionaal ondersteuningsplan doorontwikkelen

Op deze punten:

- Integreer regionale kenmerken in de aanpak;
- OGGO opheffen en samenwerkingsovereenkomst maken, bij voorkeur de gemeente daarbij; aanhaken;
- Wegwijzer (zie boven bij landelijke richtlijn) invullen per regio; wie, wat, waar doet.

Kijken met een andere bril naar hetzelfde probleem

Bekijk het probleem ook eens als een logistiek en transport vraagstuk, het gaat tenslotte om het juiste onderwijs, de juiste ondersteuning op de juiste plek op het juiste moment. Hier is een prof uit Groningen mee bezig.

Gebruik wetenschappelijk onderzoek

De aanpak wordt lerend ingestoken. Tegelijk is er ook al veel wetenschappelijk onderzoek gedaan naar een behoorlijk aantal maatregelen en wat daarvan wel en niet werkt. Betrek dat vooral bij de keuze van pilots, niet opnieuw het wiel uitvinden. Dat is zonde van tijd en geld.

Financieel ontschotten

Financiële stromen moeten meer gebundeld worden:

- Budget van jeugdzorg in de scholen brengen (is positieve ervaring mee). Werkt voornamelijk in een grote regio;
- Geormerkt geld moet vindbaar zijn en gelabeld blijven in begrotingen in de regio, nu zoek je op allerlei plaatsen wat beschikbaar is en is vaak onvindbaar hoeveel er nu waarvoor is;
- Samenwerkingsverbanden werken met school of expertisemodel, dat moet veel meer naar expertisemodel georganiseerd worden en daaraan moeten de budgetten jeugd en budgetten zorg (ondersteuning) gekoppeld worden. Het expertisemodel richt zich meer op samenwerking waardoor er efficiënter tot een dekkend aanbod van onderwijs en ondersteuning gerealiseerd kan worden.

Definitie van thuis nabij

Het is belangrijk om invulling te geven aan terminologie rondom inclusief onderwijs. Wanneer gesproken wordt over 'thuis nabij' kan dat omschreven worden als de afstand dat een kind naar een sportclub gaat. Geef deze opdracht en zie erop toe (trek een cirkel willekeurig en bekijk of de kinderen binnen de sportclub afstand krijgen wat ze nodig hebben).

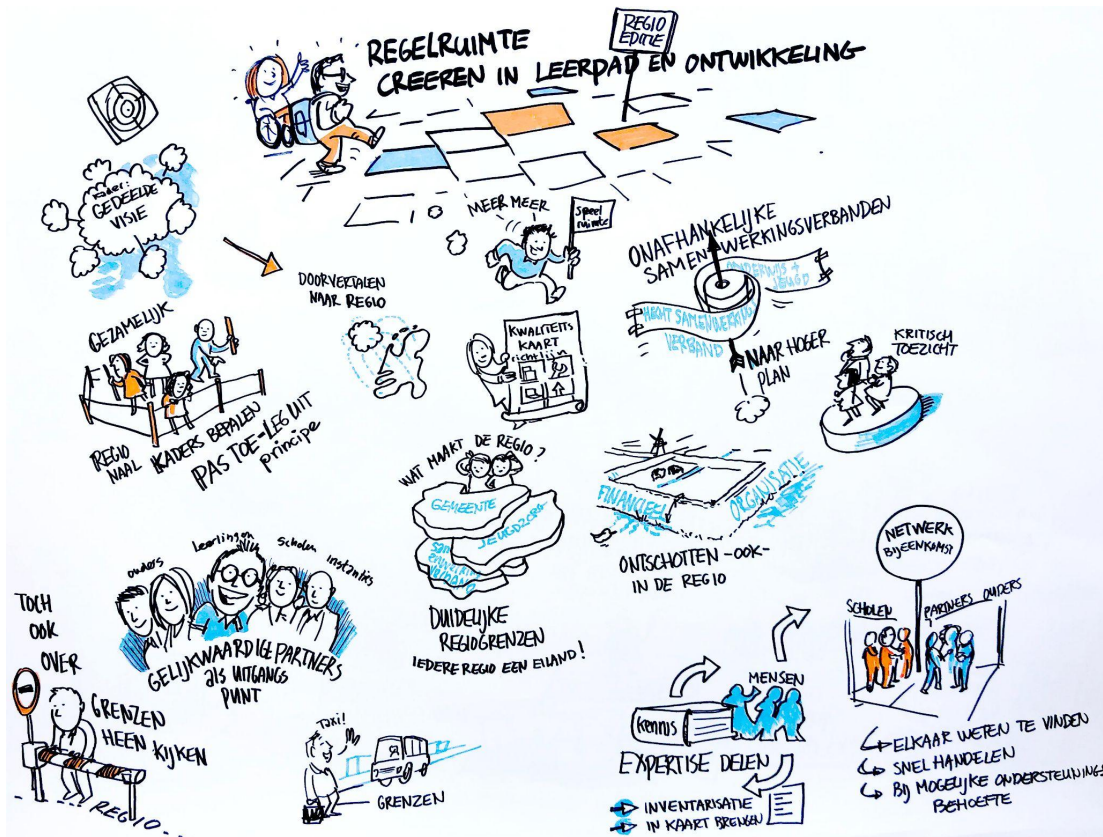
Verbinding met de arbeidsmarkt

Leg een betere verbinding met de arbeidsmarkt (vso, pro, vo, mbo, Regionale arbeidsmarkt). Betrek de gemeente daarbij vanuit de Human Capital agenda. In gezamenlijkheid leerlingen toeleiden naar werk past binnen het idee dat iedereen leert op eigen niveau en verbetert t.o.v. zichzelf.

Ruimte voor leerpad & ontwikkeling

Hier is gesproken over het creëren van regelruimte in de regio t.b.v. het leerpad & de ontwikkeling van leerlingen. Bekijk en lees hier de opbrengsten.

Leerlingenvervoer

Er is veel onduidelijkheid over leerlingenvervoer. Beter informatievoorziening aan scholen wat wel en niet kan t.a.v. leerlingenvervoer helpt. Er wordt nu veel in busjes gedacht. Het kan ook een oplossing zijn om leerlingen meer te helpen om met het ov te reizen.

Geen strakke scheiding tussen gespecialiseerd en regulier onderwijs

Maak de overgangen meer fluïde.

Aandacht voor het jonge kind

Richt in het samenwerkingsverband ook een team in dat zich richt op het jonge kind. Zo heeft het samenwerkingsverband het jonge kind al vroeg in beeld.

Speelruimte professional

Geef ook vertrouwen en ruimte aan de professionals en scholen.

Ouders en leerlingen als gelijkwaardige partners

Ondersteun ouders en leerlingen zodat zij gelijkwaardig partner kunnen zijn in het zoeken

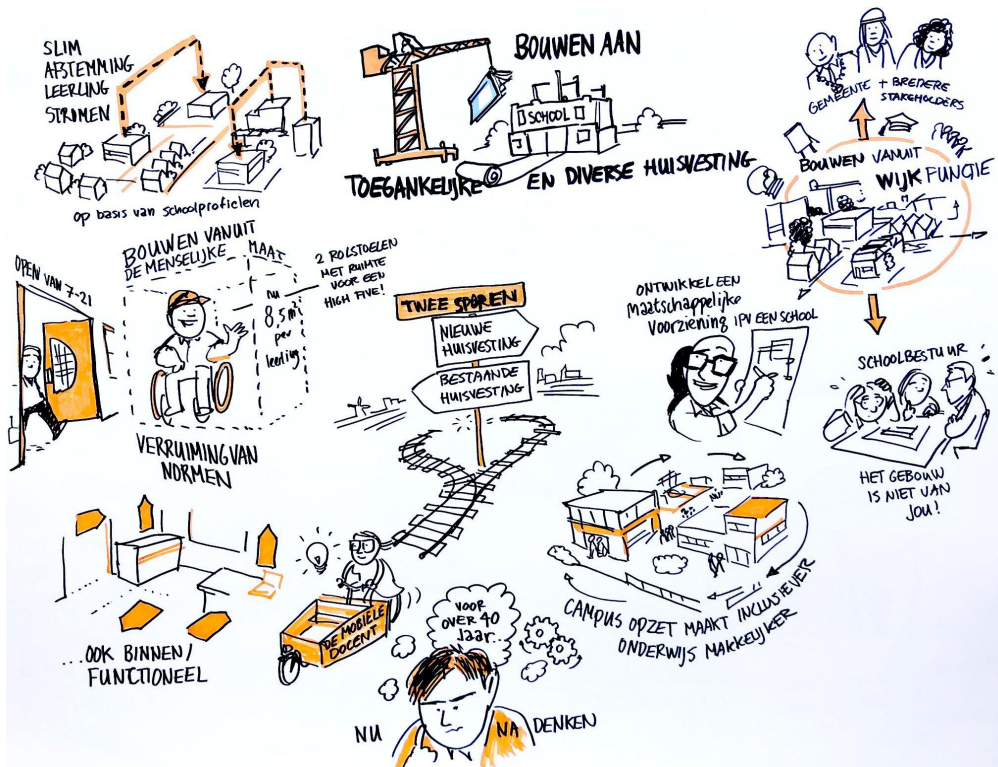
naar goede oplossingen. Een lerende houding over en weer helpt daarbij. Ook kunnen er netwerkbijeenkomsten georganiseerd worden zodat er tussen professionals, maar ook met ouders en leerlingen informatie gedeeld kan worden en tips. Het is belangrijk dat mensen elkaar weten te vinden.

Doorontwikkeling samenwerkingsverband naar samenwerkingsverband Jeugd

Onderwijs en ondersteuning samenbrengen in het samenwerkingsverband dat gericht is op Jeugd. Daarbij is de wens dat het samenwerkingsverband onafhankelijk is en dat er ook onafhankelijk toezicht wordt gehouden. Dit samenwerkingsverband moet dan werken uit een gedeelde visie en definities. Hier kan een rol liggen om verbinding te zoeken met andere regio's zodat er meer mogelijkheden gecreëerd kunnen worden.

Toegankelijke en diverse huisvesting

Aan deze tafel is het gegaan over wat er in de regio gedaan kan worden om huisvesting toegankelijk te krijgen voor zoveel mogelijk leerlingen. Bekijk en lees hier de opbrengsten.

Twee sporen beleid

Het is belangrijk om in de regio twee sporen in te richten en zo te komen tot toegankelijke huisvesting: 1. Wat kan er aan (kleine) aanpassingen op korte termijn gedaan worden en 2. Richten op toegankelijk en diverse nieuwbouw. Dit is voortdurend, door de ontwikkelingen

wordt nieuwbouw vanzelf oudbouw. De gemeenten zijn hiervoor aan zet. Schoolbesturen krijgen daarmee een andere positie, ook in relatie tot het bouwen vanuit een wijkfunctie zoals hieronder beschreven.

Flexibeler bouwen en vanuit de menselijke maat

De behoeften in een schoolgebouw verandert door de schooljaren heen omdat de samenstelling van de leerlingen wijzigt. In de aanbouw van scholen moet er meer ruimte zijn voor aanpassingen.

Daarbij is oog voor de menselijke maat van belang. Gebouwen moeten praktisch zijn. Als voorbeeld: zorg dat in de gang twee mensen met rolstoelen elkaar kunnen passeren.

Bouwen vanuit een wijkfunctie

De wensen voor huisvesting gaan verder dan de huidige normen. In deze gebouwen kan ook de opvang geregeld worden en avondactiviteiten voor de wijk. Door gezamenlijk gebruik ontstaat ook meer kennis van elkaar.

Bouw ook niet een “school”, maar een gebouw waarin een schoolfunctie een van de functies is. Dat betekent ook dat het meer geld kost. Door in te zetten op gebouwen die ook een bredere wijkfunctie hebben kunnen budgetten gebundeld worden.

Campus

Er liggen ook kansen in het meer bouwen in de vorm van een campus waarbij scholen, schoolsoorten en opvang bij elkaar zitten. Zo kunnen functionaliteiten gedeeld worden. Dit is alleen voor grotere steden een goede optie.

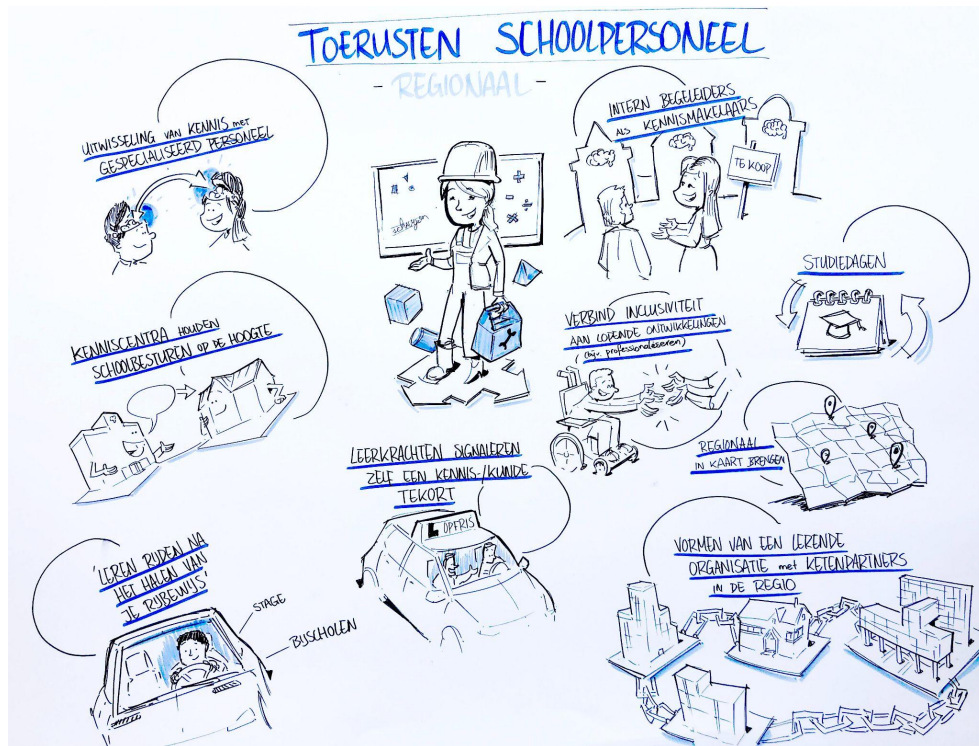
Samenwerking ketenpartners

De gemeenten zijn aan zet als het gaat over huisvesting. Belangrijk is wel dat er breed met ketenpartners gesproken wordt over huisvesting. Er kan gedacht worden aan en OOGO huisvesting.

Toerusten schoolpersoneel

Er is gesproken over wat er op regionaal niveau gedaan kan worden zodat scholen, leraren/docenten en onderwijsondersteuners beter toegerust zijn om onderwijs te bieden aan een diverse groep. Bekijk en lees hier de opbrengsten.

Kennis uitwisselen en krachten bundelen met ketenpartners in de regio

Wat is er nodig? In de regio organiseren dat kennis uitgewisseld wordt en daar ook tijd voor vrij maken (studiedagen). Ook het opbouwen van deze kennis in een kennisbank zodat mensen ergens terecht kunnen. Het samenwerkingsverband speelt hier een belangrijke rol. Ook kan het samenwerkingsverband zorgen voor inzicht in waar welke kwaliteiten zitten zodat die goed ingezet kunnen worden en waar nodig worden gebundeld. Het samenwerkingsverband heeft een rol in het verbinden van de scholen (regulier en gespecialiseerd) en de andere ketenpartners in de regio.

Regionale context in de lerarenopleiding

De ervaring leert dat een groot deel van de studenten les gaan geven in de regio waar zij opgeleid zijn. De regionale context komt nu alleen in stages aan bod. Belangrijk is om ook in het curriculum aandacht te besteden aan de regionale context. In de lerarenopleiding is het ook van belang om uit te gaan van diversiteit en dat dat normaal is.

'Leren rijden na het halen van het rijbewijs'

Leren houdt niet op na de lerarenopleiding. Het is belangrijk om te organiseren dat met

stages en bijscholing de leraren zich verder blijven ontwikkelen. Dat hoeft niet per definitie een complete opleiding te zijn, een korte cursus helpt ook. Zorg voor een pragmatisch en concreet scholingsaanbod. Denk ook aan masterclasses voor stagiaires in combinatie met stagebegeleiders. Het samenwerkingsverband kan met regionaal aanbod een rol spelen. Ook werd het idee gedeeld om meer landelijk invulling te geven zoals dat in het vmbo is gedaan met www.bijscholingvmbo.nl.

Mobiliteit personeel vergroten

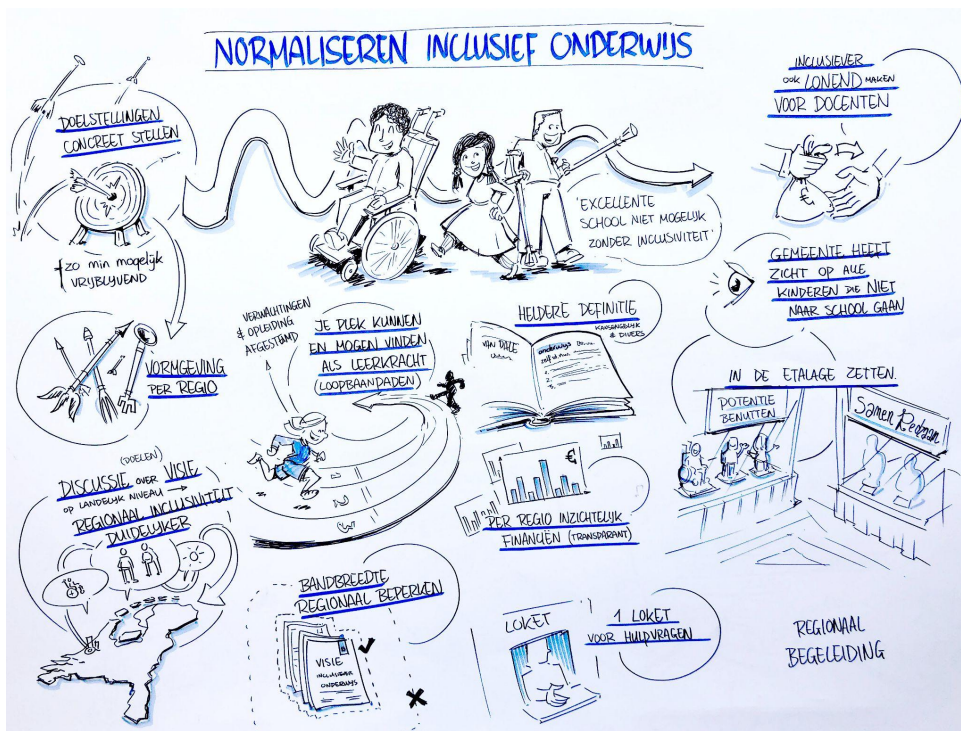
Zorg dat de mobiliteit tussen zorg-gemeenten-onderwijspersoneel vergroot zodat daar ook bredere kennis door wordt opgebouwd en kennis van de ene sector nadrukkelijker in de andere sector terecht komt.

Inzet van de leerplichtambtenaar

Lokale/regionale leerplichtambtenaren kunnen ondersteuning bieden aan de lerarenopleidingen en de scholen over hoe met leerlingen om te gaan waar sprake is van verzuim.

Normaliseren van inclusief onderwijs

De wens is dat inclusief onderwijs de norm wordt. Onderstaand zie en lees je de opbrengsten uit het gesprek over normaliseren. Bekijk en lees hier de opbrengsten.

Van landelijke visie naar regionale doelstellingen

Door landelijk een heldere visie te communiceren over waar naartoe gewerkt gaat worden, kan regionaal de doorvertaling gemaakt worden naar doelstellingen. Het samenwerkingsverband is hier een belangrijke speler. Het komen tot doelstellingen vanuit de landelijke visie moet onderdeel zijn van de opdracht van het samenwerkingsverband. Aan de ene kant blijft de behoefte om op regionaal niveau inkleuring te geven aan inclusief onderwijs, omdat er nu eenmaal verschillende contexten zijn. Aan de andere kant is de oproep ook nadrukkelijk om de bandbreedte in de regio te beperken om grote verschillen op niveau van de leerling te beperken en de vrijblijvendheid van inclusief onderwijs te verminderen.

Concreet zou elk samenwerkingsverband een analyse moeten doen naar de huidige stand van zaken. Wat voor kinderen hebben wij in de regio? Wat zijn de uitdagingen? Wat zijn voor onze regio de leidende principes? Vervolgens met partners komen tot een gezamenlijke visie en een plan om daar te komen. Het streven hierbij moet zijn: “ieder kind krijgt onderwijs”. Onderwijs is dan bedoeld in de brede zin en gaat dus ook over sociale en creatieve ontwikkeling. Daarbij moet ook helder zijn dat niet alles opgelost kan worden.

Inclusief onderwijs lonend maken

Inclusief onderwijs lonend maken door bijvoorbeeld vorm te geven aan financiële compensatie. Laat zo ook zien dat het geen bezuinigingsmaatregel is. Een andere oplossingsrichting is om inclusiviteit onderdeel te laten zijn van Excellentie. Een school kan dus excellent worden vanwege het inclusieve onderwijs dat men vormgeeft.

In de etalage

Het steunpunt passend onderwijs kan een rol pakken om scholen die inzetten op inclusief onderwijs in de etalage te zetten. Zo kunnen andere scholen daarvan leren. Ook de Inspectie moet een rol gaan spelen in het inzichtelijk maken van wat er al gebeurt in het land. Dit kan bijvoorbeeld met thema-onderzoeken. Het risico van ‘het in de etalage zetten’ is wel dat het blijft gaan over uitzonderingen.

Woordgebruik

Tot slot is aangegeven dat juist het gebruik van het etiket ‘inclusief’ of ‘inclusiever’ maakt dat het nog iets anders is en niet normaal. Denk aan een nieuwe vocabulaire waarin het gaat over ‘potentie benutten’ ‘samen redzaam zijn’. Het gaat ook helpen om op woordniveau een koppeling te leggen tussen inclusief en kansengelijkheid.

Inspanningsverplichting

Voor de Raad van Toezicht van een school zou een inspanningsverplichting geformuleerd kunnen worden. Niet werken aan inclusief onderwijs is geen optie. De Inspectie zou daar

toezicht op kunnen houden. Verder is het van belang dat de samenstelling van de RvT op zichzelf ook divers is .

Draagvlak bij leraren

De leraren moeten het voor een groot deel in de klas doen. Leraren hoeven niet alles te kunnen en worden door anderen in de school ondersteund. Het is belangrijk om extra inspanningen van leraren te belonen en het zo inzet voor inclusiever onderwijs aantrekkelijker te maken. Tegelijk is werken aan inclusief onderwijs niet vrijblijvend. Samenwerkingsverband en schoolbestuur staan aan de lat om sturing te geven (in de balans met de autonomie van de leraar).

Data voor inzicht

Op regionaal niveau kan meer inzicht geboden worden vanuit data. Bijvoorbeeld vanuit de gemeente over kinderen die niet naar school gaan. Belangrijk is om deze data te delen met het samenwerkingsverband zodat daar op gehandeld kan worden en er verbinding gemaakt wordt met lopende beleidsthema's.

Aan deze gesprekstafel is ook gesproken over de rol van de Pabo. Dit is beschreven bij het voorgaande thema 'Toerusten onderwijspersoneel'.